

İstanbul Radyosu

20. yüzyılın ilk çeyreği tamamlanırken, gerek Avrupa ülkelerinde ve gerekse ABD’de radyo yayınları başlamış durumdaydı. İngilizlerin ünlü yayın kuruluşu BBC ise 1922 yılında kurulmuştu. Radyo yayıncılığının ülkemizde de 1925 yılında gündeme geldiği düşünülürse, bu konuda çok da geç kalmadığımız söylenebilir. Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasıyla birlikte, yurt içi ve yurt dışı haberleşmenin ne kadar önemli olduğu anlaşıldı. Bu noktadan hareketle, ilgililer çözümler aramaya başladı. İlk olarak 1925 yılında çıkarılan “ Telsiz Tesisi Hakkında Kanun”la işe başlandı. Bu kanunun gereği olarak çalışmaya başlayan komisyon, öncelikle Ankara ve İstanbul’da birer telsiz telgraf istasyonu kurulmasını kararlaştırdı. Bu istasyonlara, gerektiğinde radyo yayını yapabilmeleri için gerekli teknik teçhizat eklendi. Sürekli radyo yayınlarının bir şirket eliyle yürütülmesi öngörüldüğü için, 6 Ocak 1926 tarihinde “ Telsiz Telefon Türk Anonim Şirketi (T.T.T.A.Ş.)”nin nizamnamesi yayınlandı. Şirkete yayın izni veren “İşletme Ruhsatnamesi” de 8 Eylül 1926 tarihinde imzalandı. Ankara’da Anadolu Ajansı binasında imzalanan bu sözleşmede İçişleri Bakanı Cemil Uybadin, İş Bankası’nı temsilen Celal Bayar, Anadolu Ajansı adına Falih Rıfki Atay ve iş adamı Sedat Nuri İleri’nin imzaları vardı. Yüz elli bin Türk Lirası sermaye ile kurulan bu özel statüdeki şirket, böylece radyo yayını yapma tekelini eline geçirmiş oluyordu. Ancak konu devletin kontrolündeydi. T.T.T.A.Ş. kurulduktan kısa bir süre sonra, hükümete başvurarak radyo yayınlarına başlamak istediğini bildirdi. Bazı çevrelerin karşı çıkmasına rağmen, Mustafa Kemal Paşa’nın kesin talimatıyla deneme yayınları başladı. İstanbul Büyük Postahanesi’nin ikinci katında kurulan bir stüdyoda 27 Mart 1927 günü deneme yayınları başladı. Düzenli radyo yayını diyebileceğimiz yayınlara ise 6 Mayıs 1927 tarihinde geçildi. O günkü yayın: **“Alo..! Alo..! Muhterem samiin, burası 540 metre, 1604 kilosaykıl üzerinden yayın yapan İstanbul Radyo Servisi.”** anonsuyla başladı. Bu tarih ve bu anons hem İstanbul Radyosu’nun, hem de Türkiye’deki radyo yayıncılığının başlangıcı ve simgesi sayıldı. Yayınlar, zaman zaman aksamalar olsa da, 7 yıl boyunca Büyük Postane’deki bu ilkel stüdyodan sürdürüldü. 1934 yılında stüdyo, Beyoğlu’ndaki Ambasör Kahvesi’nin bulunduğu binaya taşındı. O yıllarda İstanbul Radyosu’nun yayınları daha çok İstanbul ve civarına hitap ediyor, Anadolu’dan pek dinlenemiyordu. İstanbul Radyosu’nun düzenli ve programlı yayınlara geçebilmesi ancak, temeli 11 Kasım 1945’te atılan yeni binasına 1949 yılı Kasım ayında taşınmasıyla mümkün oldu. İstanbul verici istasyonu Üsküdar’da, Kısıklı’dan 3-4 kilometre mesafede bulunan Alemdağ yolu üzerindeki Ümraniye köyü civarında düzlük bir arazi üzerinde kuruldu. Yayın stüdyolarının bulunduğu Radyoevi binası ise Harbiye-Taksim arasındaki Cumhuriyet Caddesi üzerinde yapıldı. Radyoevi’nin yer seçiminde işletme ve program tekniği ile ilgili hususlar göz önüne alınarak karar verildi. Kültür ve sanat konularının, programların temel kaynağını teşkil ettiği düşünülürse, programlarda yer alacak konuşmacıların, sanatçıların radyoya gidiş gelişlerinin ön planda düşünüldüğü görülür. Radyoevi’nin şehrin kültür ve sanat çevrelerine yakın olması yayın açısından büyük kolaylıklar sağlamıştır. Radyoevi binası, 2340 metrekare üzerine dört kat olarak inşa edildi. Programların amaç ve özelliklerine göre kullanılan 5030 metreküp hacminde 13 stüdyo bulunmaktadır. İstanbul Radyosu’nun yeni binasında yayına başlamasıyla, İstanbul’un müzik hayatına da ister istemez bir ciddiyet, canlılık ve kurumsallaşma gelmiştir. Daha önce, sadece gazinolarda veya benzeri yerlerde müzik hayatını sürdürmeye çalışan önemli sanatçılar, bir taraftan da İstanbul Radyosu çatısı altında akademik bir uğraş içine girmişlerdir. Özellikle müzik konusunda bir okul, bir konservatuar gibi önemli görevler üstlenmiştir. 1960 yılında Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu’nun kurulmasıyla İstanbul Radyosu, Bölge Radyosu konumuna gelmiş, hem yayın alanına giren bölgeler için çeşitli programlar hazırlamış, hem de Türkiye Radyoları ortak yayınına bağlanarak Türkiye’nin dört bir köşesinden dinlenebilen bir radyo olmuştur. Gerek müzik alanında olsun gerekse sanatın diğer dallarında, özellikle de tiyatro alanında ün yapmış pek çok sanatçının İstanbul’da olması, İstanbul Radyosu’nun önemini ve işlevini daha da

artırmıştır.

Fahri TAŞ

KAYNAKÇA

CANKAYA, Özden, **Bir Kitle İletişim Kurumunun Tarihi-TRT-1927 - 2000**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2003.

KOCABAŞOĞLU, Uygur, **Şirket Telsizinden Devlet Radyosuna**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayını, Ankara 1980.

ÖZAKMAN, Turgut, **Radyo Notları**, TRT Basılı Yayınlar Müdürlüğü, Ankara 1969.

Radyolarımız, 1950.

YAZGAN, Teoman, **Önce Radyo Vardı**, Tekin Yayınevi, İstanbul 2006.

21/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/istanbul-radyosu/?pdf=3569> adresinden erişilmiştir